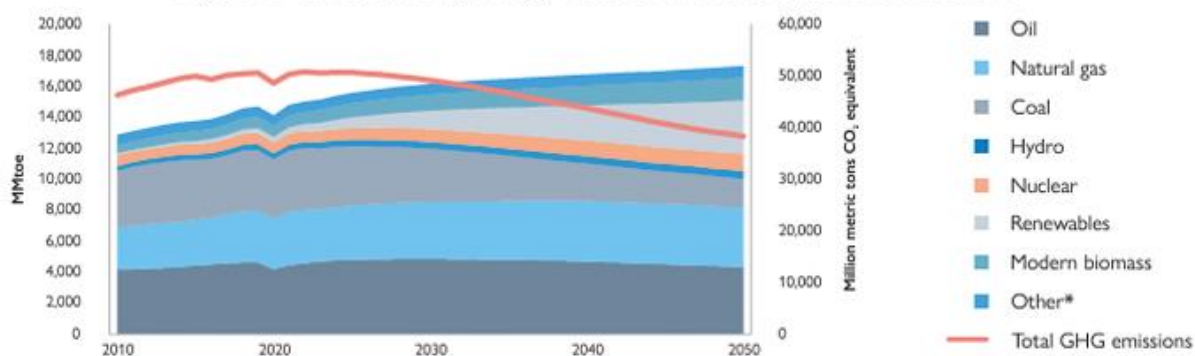

Әлемдік мұнай нарығы - үрдістері мен перспективалары

Кіріспе

Біздің «Мұнай - арттыру тренді» мақаласында атап өткеніміздей, шикі мұнай әлі де бүкіл әлем бойынша экономикалардың тұрақтылығы мен өсуінің негізінде жатқан жаһандық энергетикалық қауіпсіздіктің негізі болып табылады. Жаңартылатын энергияны пайдаланудың тұрақты өсуіне қарамастан, мұнай негізгі энергия көздерінің бірі болып қала береді. Төмендегі кестеде мұнайдың тұрақты маңыздылығын көрсететін дәстүрлі және таза энергия көздері арасындағы айтарлықтай алшақтық көрсетілген.

Figure 1.1 Global primary energy demand and GHG emissions: Inflections

Notes: *Includes traditional biomass, solid waste, ambient heat, and net trade of electricity, hydrogen, and heat.
Source: S&P Global Commodity Insights.

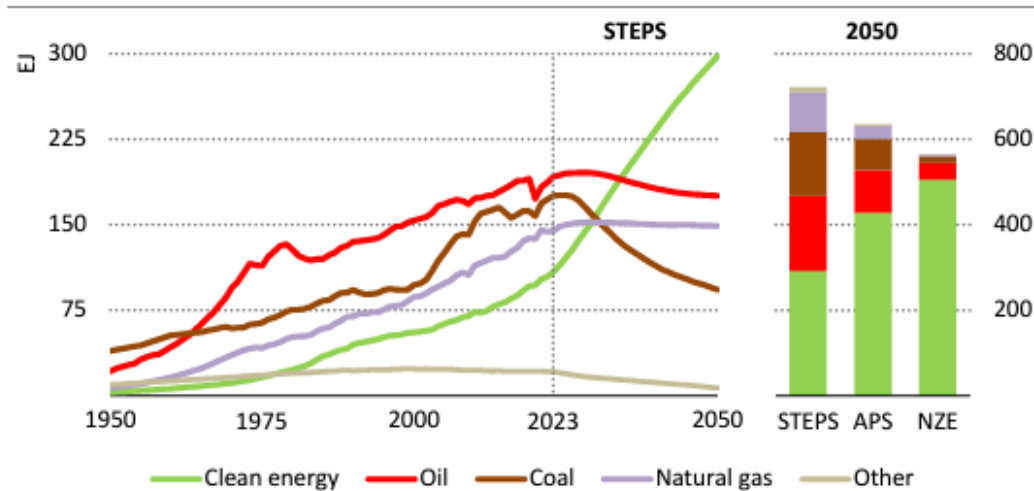
© 2023 S&P Global.

Дереккөз: KAZENERGY компаниясының 2023 жылғы Ұлттық энергетикалық баяндамасы

Жоғарыда келтірілген кестені S&P Global дайындаған және KAZENERGY-дің 2023 жылғы Ұлттық энергетикалық баяндамасында жарияланған. Өз кезегінде Халықаралық энергетикалық агенттік [ХЭА] жақында әлемдік энергетиканың 2024 жылға арналған даму болжамын жариялады. Тағы бір беделді дереккөздің пікірінше, алдағы бірнеше онжылдықтардағы жаһандық энергетикалық теңгерім үшін мұнай мен газдың маңыздылығы расталады. ХЭА мәліметтері бойынша, мұнай мен газ 2050 жылға қарай әлемдік энергетикалық тепе-теңдіктің маңызды құрамдас бөлігі болып қала береді деп күтілуде, бұл кезде табиғи газға деген сұраныс тұрақты болып қалады және мұнайға

деген сұраныс алдағы жылдардағы кезекті «шыңнан» кейін өте баяу төмендейді.

Figure 1.1 > Global energy mix by scenario to 2050

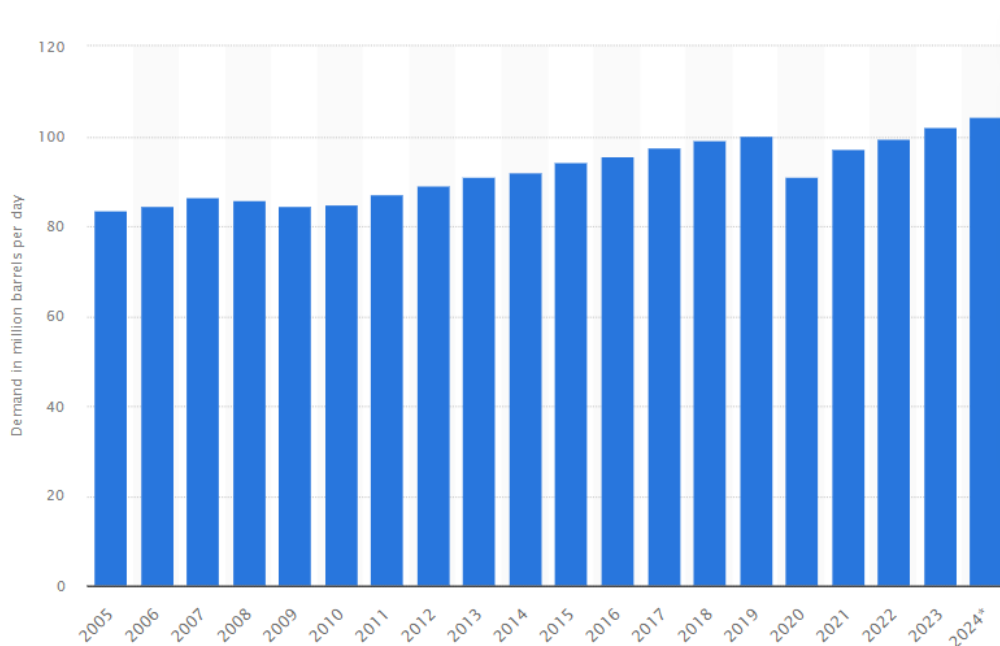
Дереккөз: ХЭА

Мұнай нарығының қазіргі жағдайы маңызды геосаяси оқиғалармен, соның ішінде Таяу Шығыстағы шиеленістің күшеюімен және әлемдік энергетикалық нарықтарға елеулі әсер ететін АҚШ-тағы алдағы президенттік сайлаумен анықталады. Сонымен қатар Қытайдың экономикасын нығайтуға бағытталған соңғы қаржылық ынталандыру шаралары жаһандық экономикалық саясат пен энергетика динамикасының өзара байланысын тағы бір рет көрсетеді. Бұл мақалада біз стратегтерге мұнай нарығының қыр-сырын және оның әлемдік экономикаға әсерін түсіну үшін қажетті ақпаратты бере отырып, осы маңызды факторларды егжей-тегжейлі қарастырамыз. Тау-кен және сату тенденцияларын, бағаның ауытқуын және болашаққа болжамдарды зерттей отырып, біз оқырмандарымызға барған сайын тұрақты емес әлемде негізделген шешімдер қабылдауға қажетті құралдарды ұсынуға тырысамыз.

Шикі мұнайды ұсыну, оған сұраныс және баға белгілеу саласындағы соңғы трендтер

Тауар бағасы, көбінесе, сұраныс пен ұсыныстың жаһандық тепе-теңдігіне байланысты. 2020 жылдан бастап әлемдік мұнай нарығы бірнеше маңызды сілкіністерге ұшырады. COVID-19 пандемиясының басталуы және 2020 жылдың көктемінде бұрын-соңды болмаған жаһандық карантиндік шаралар сұраныстың күрт төмендеуіне байланысты мұнай бағасының күрт төмендеуіне әкелді. Төмендегі гистограммада көрсетілгендей, мұнайға әлемдік сұраныс 2019 жылы шамамен 100 миллион баррельден 2020 жылы шамамен 91 миллион баррельге дейін күрт төмендеді. Сонымен қатар диаграмма мұнайға әлемдік сұраныс пандемияға дейінгі деңгейден тек 2023 жылы асып түскенін көрсетеді, бұл сұраныстың тұрақты өсу траекториясына қайта оралуы үшін үш жыл қажет болғанын көрсетеді. Statista болжамы бойынша 2024 жылы мұнайға әлемдік

сұраныс тәулігіне 104,46 млн. баррельге жетеді, бұл 2023 жылмен салыстырғанда 2,2%-ға артық.

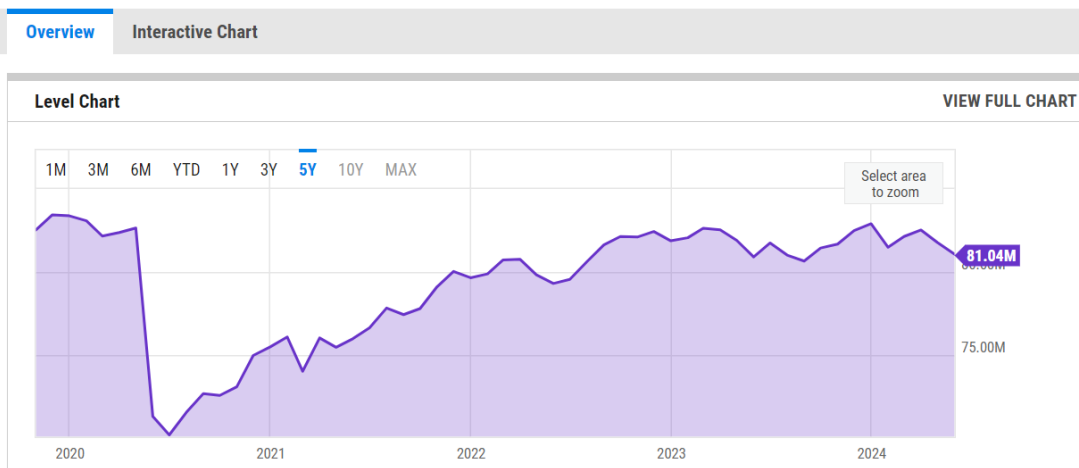

Дереккөз: Statista

Екінші жағынан, жаһандық локдаун жеткізу тізбегінің бұзылуымен бірге әлемдік мұнай өндірісіне де айтарлықтай әсер етті. Төменде көріп отырғанымыздай, әлемдік шикі мұнай өндірісі 2020 жылдың бірінші жартыжылдығында түбіне жетті және 2019 жылдың аяғындағы пандемияға дейінгі деңгейге дейін қалпына келмеді.

World Crude Oil Production (I:WCOP)

81.04M bbl/d for May 2024

Дереккөз: YCharts

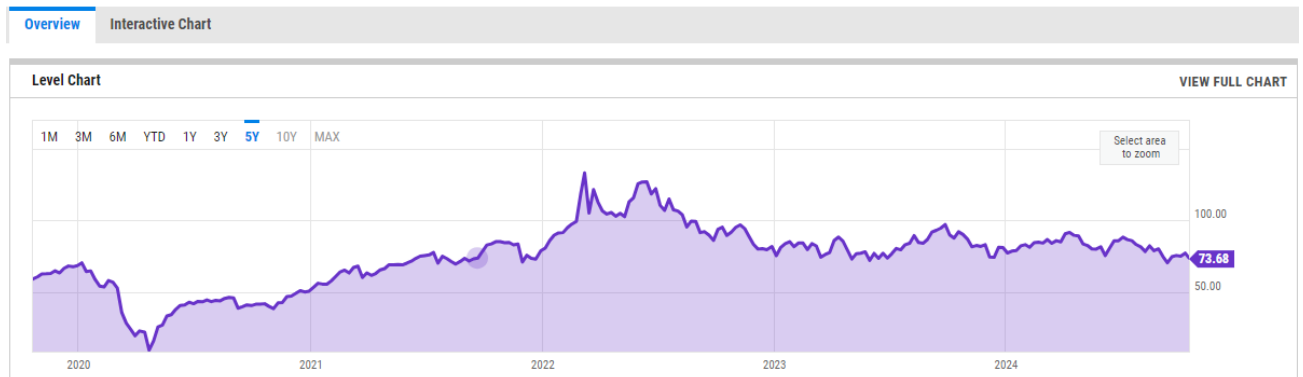
Бүкіл әлем бойынша карантинге байланысты елеулі бұзылулар халықаралық саяхатқа шектеулер мен елдер ішіндегі карантиндік шектеулердің ұзақтығына қатысты белгісіздік деңгейінің жоғары болуына байланысты шикі мұнай бағасының күрт төмендеуіне әкелді. Нәтижесінде, 2021 жылдың ортасына қарай шикі мұнай бағасы пандемияға дейінгі деңгейге көтерілді, өйткені COVID-19-ға қарсы вакцинациялаудың кең ауқымды күш-жігері елдерге карантиндік шараларды жеңілдетуге мүмкіндік берді.

2022 жылдың басында Ресей мен Украина арасындағы тікелей әскери қақтығыс басталғаннан кейін мұнай бағасы айтарлықтай өсті. Бұл өрлеу сол жылдың соңында енгізілген Ресей мұнайына — әлемдік энергиямен жабдықтаудың негізгі компонентіне қатысты батыс санкцияларына қатысты алаңдаушылықтан туындады. Мұнай бағасының өсуіне COVID-19-ға қатысты қатаң шектеулерден кейін Қытай экономикасының қалпына келуіне деген үлкен үміт те ықпал етті.

Алайда, нарықтар Қытай экономикасының қалпына келуі күтілгеннен баяу жүріп жатқанын түсінгендіктен және дамыған елдерге ресейлік мұнай мен газды балама көздермен алмастыруға мүмкіндік берген Жаһандық энергия тасымалдау бағыттарының бейімделуіне байланысты мұнай бағасы тұрақтана бастады.

Brent Crude Oil Spot Price (I:BCOSPNK)

73.68 USD/bbl for Oct 15 2024

Дереккөз: YCharts

Әлемдегі ең ірі мұнай тұтынушысы ретінде Америка Құрама Штаттары мұнайдың жоғары бағасынан пайда көрмейді және оларды бақылауға алу үшін бірнеше қадамдар жасады. «Ұлы рецессиядан» кейінгі ең жоғары пайыздық мөлшерлемелерге әкелген АҚШ Федералды резервтік жүйесінің [ФРЖ] ақша-несие саясатының агрессивті қатаюы мұнай бағасын бақылаудың маңызды факторына айналды. Сонымен қатар Президент Байден әкімшілігі АҚШ-тың стратегиялық мұнай қорын агрессивті түрде пайдаланды.

АҚШ-тан басқа, басқа экономикалық дамыған елдер, соның ішінде Канада, Еуропалық Одақ және Ұлыбритания да ақша-несие саясатын қатаңдату үшін агрессивті шаралар қабылдады. Бұл бірлескен күш-жігер 2022 жылдың соңына қарай шикі мұнай бағасының тұрақтануына ықпал етті және осы күнге дейін жалғасуда.

Шикі мұнайға болжамды сұраныс, ұсыныс және баға

Мақаламызды алдыңғы бөлімінде талқыланғандай, Brent сортының мұнай бағасы әлемдік сұраныс пен ұсыныстың ауытқуына өте сезімтал. Осы факторларға тән болжамсыздықты ескере отырып, жаһандық сұранысты болжайтын бірнеше беделді көздермен кеңескен дұрыс. Сұраныс аз дәрежеде саяси және геосаяси факторларға байланысты, өйткені жеке тұлғалар мен кәсіпорындар саяси жағдайларға қарамастан энергияны қажет етеді. Керісінше, ұсынысқа негізгі көшбасшылардың шектеулі тобы қабылдаған саяси және геосаяси шешімдер көбірек әсер етеді. Мысалы, ОПЕК және ОПЕК + көшбасшылары өндіріс деңгейін реттейді, ал дамыған елдердің көшбасшылары санкциялар енгізіп, басқа геосаяси мәселелерді шешеді. Сұраныс болжамдарына назар аударатырып, біз мұнай бағасының болашақ бағыты туралы құнды ақпарат ала аламыз.

Беделді көздер келесі жылы мұнайға деген сұраныстың өсуін күтуде. Мысалы, АҚШ-тың энергетикалық ақпарат басқармасы [EIA] мұнай өнімдерін әлемдік тұтыну 2024 жылы тәулігіне 900 000 баррельге және 2025 жылы тәулігіне 1,3 миллион баррельге артады деп [күтеді](#). ОПЕК оптимистік көзқараста, өйткені [ұйым](#) 2025 жылға қарай мұнайға әлемдік сұраныс тәулігіне 1,74 миллион баррельге өседі деп [күтеді](#). Мұнайға деген сұраныстың артуы нәтижесінде шикі мұнай бағасының қазіргі деңгеймен салыстырғанда күрт төмендеуі екіталай деп күтуге болады. Екінші жағынан, шикі мұнай бағасының күрт өсуі де екіталай, өйткені төмендегі кестеге сәйкес 2025 жылы мұнай жеткізілімінің жалпы көлемі сұраныстан асып түседі деп күтілуде.

Table 4: Global oil supply and demand balance, 2025F

mbd	2025F												2025F				2025F
	Jan	Feb	Mar	Apr	May	Jun	Jul	Aug	Sep	Oct	Nov	Dec	1Q	2Q	3Q	4Q	2025F
Total Oil Demand	101.1	103.6	102.6	102.1	104.0	105.3	104.5	105.3	104.0	103.9	104.5	104.6	102.4	103.8	104.6	104.3	103.8
Total Oil Supply	104.1	104.5	104.4	104.4	104.9	105.2	105.9	105.8	105.8	106.2	106.5	106.2	104.4	104.8	105.8	106.3	105.3
OPEC Crude	29.0	29.1	29.1	29.0	29.0	29.2	29.1	29.1	29.1	29.0	28.9	29.0	29.1	29.1	29.1	29.0	29.1
OPEC Other Liquids	6.1	6.3	6.1	6.2	6.2	6.2	6.2	6.2	6.3	6.2	6.3	6.2	6.2	6.2	6.2	6.2	6.2
Non-OPEC Crude + Other	66.7	66.9	66.9	66.9	67.4	67.5	68.2	68.1	68.1	68.6	69.0	68.7	66.8	67.2	68.1	68.7	67.7
Processing Gain	2.3	2.3	2.3	2.3	2.3	2.4	2.4	2.4	2.3	2.3	2.4	2.4	2.3	2.3	2.4	2.4	2.3

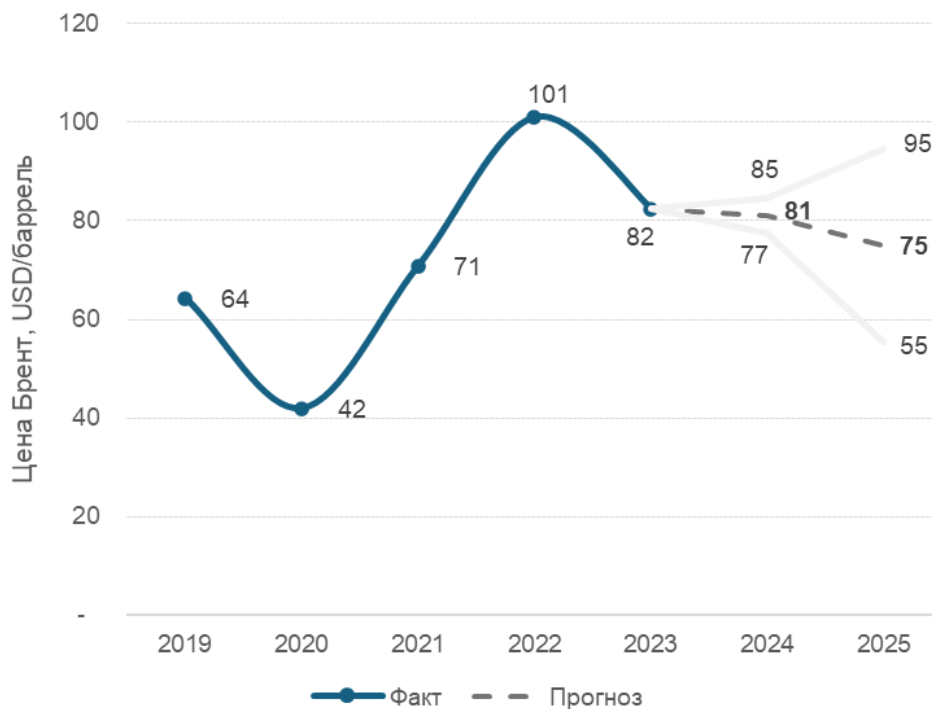
Дереккөз: J.P. Morgan

Екінші жағынан, сұраныс әлемдік экономиканың жағдайына байланысты екенін есте ұстаған жөн, бұл өз кезегінде әлемдегі екі ірі экономикаға: АҚШ пен Қытайға байланысты. Осы тұрғыдан алғанда, тенденциялар біршама алаңдатуы мүмкін, өйткені ЭЫДҰ [жақында](#) АҚШ экономикасының 2025 жылға арналған өсу болжамын 1,8%-дан 1,6%-ға дейін [төмендетті](#). Goldman Sachs және Citigroup сияқты әйгілі Уолл-стрит инвестициялық фирмалары да [жақында](#) 2025 жылы Қытай экономикасының [өсу болжамын](#) 4,8%-4,9%-дан 4,7%-ға дейін [төмендетті](#). 2025 жылы АҚШ пен Қытай экономикасының өсуінің оптимистік болжамы төменде келтірілген Brent сортының Мұнай бойынша EIA болжамдарының төмендеуіне әкелді.

Notable Forecast Changes	2024	2025
Brent crude oil spot price (dollars per barrel)	\$81	\$78
Previous forecast	\$83	\$84
Percentage change	-2.3%	-7.7%

Дереккөз: eia.gov

Төмендегі кестеде 11 беделді көздерден алынған Brent сортының орташа мұнай бағасының консенсус болжамы көрсетілген. Бұл талдау тарихи деректерді де, болашақ болжамдарды да қоса алғанда, күтілетін баға тенденциялары туралы жан-жақты түсінік береді. 2024 жылға арналған Консенсус болжамы 1,18 стандартты ауытқу кезінде барреліне 81 долларды құрайды, бұл салыстырмалы түрде тар болжам диапазонын көрсетеді. 2025 жылға арналған болжам барреліне 75 долларды құрайды, стандартты ауытқуы 6,55-ті құрайды, бұл үлкен белгісіздікті көрсетеді. Сигманың ±3 диапазоны Стратегиялық жоспарлау кезінде көптеген сценарийлерді қарастырудың маңыздылығын көрсете отырып, ықтимал ауытқуды көрсетеді.

Дереккөз: консенсус негізінде ENERGY Insight & Analytics құрастырған

Қорытындылай келе, болжамдар 2025 жылы Brent сортының мұнай бағасының аздап төмендегенін көрсетеді. Бірнеше негізгі факторлар шикі мұнай бағасына тікелей әсер ете отырып, әлемдік мұнай сұранысы мен ұсынысының тепе-теңдігіне айтарлықтай әсер етеді деп күтілуде. Бұл факторлар біздің талдауымыздың келесі бөлігінде егжей-тегжейлі қарастырылады.

Шикі мұнайдың ұсынысы мен сұранысына әсер ететін факторлар

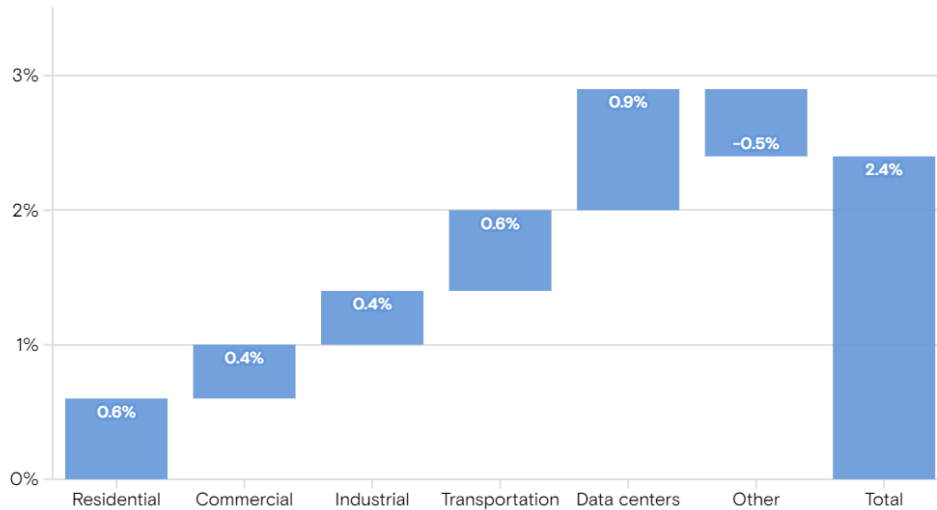
Мұнайға деген сұраныстан бастайық. Жоғарыда айтылғандай, сұраныстың өсу тенденциялары саяси және геосаяси факторларға аз тәуелді, өйткені энергия қажеттіліктерінің табиғи өсуі планета халқының көбеюіне байланысты. Алайда, сұраныстың өсу дәрежесіне әлемдегі ең ірі экономикалардың орталық банктерінің ақша-несие саясаты әсер етеді.

Мысалы, АҚШ-тағы пайыздық мөлшерлемелер көпжылдық деңгейге жетті, ал ФРЖ жақында ғана ақша-несие саясатын жеңілдетуге көшіп, мөлшерлемені 50 базистік тармаққа төмендетті. Дегенмен, ақша-несие саясаты айтарлықтай шектеулі болып қала береді, өйткені он жылдық қазынашылық ставкалар әлі де 4%-дан асады. Бұл, әрине, мұнайға деген сұраныстың өсуіне әсер ететін фактор. ФРЖ мөлшерлемелерді 2025 жылға дейін төмендетуді жоспарлап отыр, өйткені АҚШ инфляциясы орташа тарихи 2%-ға жақындады. АҚШ-тың қор нарығы тұтастай алғанда оптимистік болып көрінеді, яғни ол ақша-несие саясатын одан әрі жұмсартуды ең ықтимал сценарий ретінде қарастырады, бірақ ФРЖ-ның "қос мандаты" [максималды жұмыспен қамту және баға тұрақтылығын қамтамасыз ету] шындық инфляцияның тұрақтылығына байланысты болады деп болжайды. Әлемдік мұнай жеткізілімдері біз кейінірек талқылайтын дүрбелеңге ұшырауы мүмкін және егер АҚШ-тағы энергия бағасы 2022 жылы көтеріле бастаса, онда ФРЖ пайыздық мөлшерлеме жоспарларын қайта қарастыруы мүмкін.

Әлемдегі екінші ірі Қытай экономикасы әлі де орта есеппен 5%-ға өсуде. Бұл энергияға деген сұраныстың артуына әкеледі, бірақ мұнай бағасы сұраныстың өсу қарқынына байланысты. Ондаған жылдар бойы қарқынды экономикалық өсуден кейін сарапшылар Қытайдың болашақ перспективаларын сақтықпен бағалайды. Мұндай сақтықтың бірнеше маңызды себептері бар: [халықтың тез қартаюы](#), [жастар арасындағы жұмыссыздықтың жоғары деңгейі](#), бұл [неке санының азаюына](#) және [туудың тез төмендеуіне](#) әкеледі. Демек, 1,4 миллиард халқы бар елде [пәтер ұсынысы өте көп](#) болған кезде парадоксалды жағдай туындайды. Жақында Қытай үкіметі [ынталандыру пакетін](#) жариялады, ол бірінші кезекте үй шаруашылықтарына ипотекалық несиелеудің жақсы шарттарын ұсынуға бағытталған, бұл артық ұсыныс мәселесін уақытша жеңілдетуі мүмкін. Алайда, аз қатаң ипотекалық саясат жұмыс істемейтін несиелену коэффициентінің [NPL] жоғарылауына әкелуі мүмкін, ал демографиялық мәселе тек ипотекалық несиені ынталандыру арқылы шешілмейді. Осылайша, Қытай экономикасының кенеттен өсуі екіталай.

The sectoral growth in US power demand

The demand for electricity is forecast to rise at 2.4% CAGR between 2022-2030

Дереккөз: Goldman Sachs

Екінші жағынан, айтарлықтай энергияны қажет ететін «цифрлық революция» деп аталатын күшті, ұзақ мерзімді тренд бар. Біз апта сайын дерлік Microsoft, Google немесе Amazon бүкіл әлем бойынша жаңа деректер орталықтарын салуға миллиардтаған инвестиция салғаны туралы жаңалықтарды көреміз. Жоғарыда келтірілген кестеге сәйкес, Goldman Sachs сарапшылары деректер орталықтары 2030 жылға қарай АҚШ-тағы энергияға сұраныстың өсуінің негізгі факторы болады деп күтеді. Бұл тенденция күшті және американдық технологиялық алпауыттар соңғы жылдардағы қатаң ақшанесие саясатынан зардап шекпеген сияқты. Себебі бұл компаниялар айтарлықтай ақша резервтерін жинады. Соңғы есеп беру күніндегі жағдай бойынша жоғарыда аталған үш технологиялық алпауыт барлығы 265 миллиард доллар ақша жинады және олардың несиелік жүктемесі өте төмен.

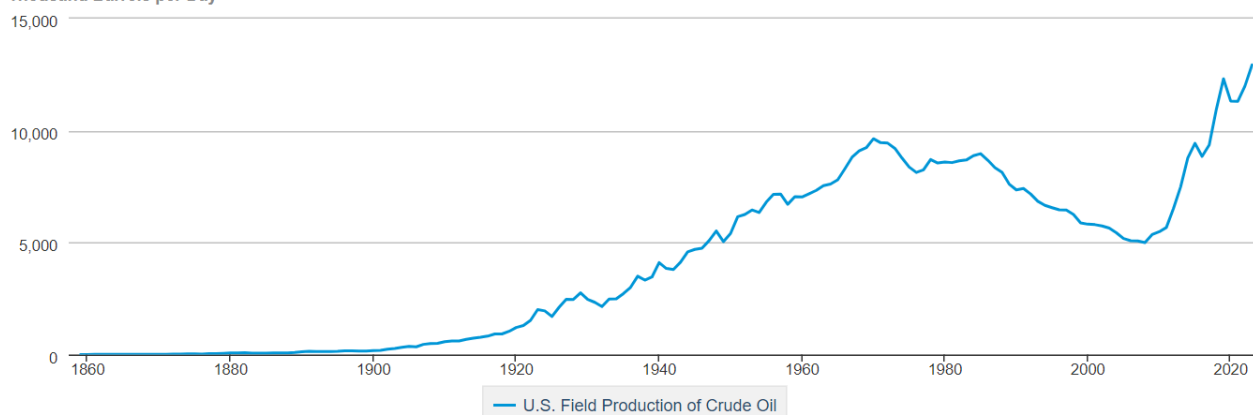
Енді теңдеудің сөйлемге қатысты бөлігіне көшейік. Әлемдік мұнай нарығында көрнекті ойыншы бола отырып, ОПЕК өндіріс деңгейлерін реттеу арқылы ұсынысқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін. ОПЕК мүшелері мұнай экспортына қатты тәуелді, яғни олар жоғары бағаны ұстап тұруға мүдделі. Демек, соңғы жылдары біз ОПЕК-тің АҚШ-тағы ақшанесие саясатының қатаңдауына мұнай өндірудің төмендеуімен жауап беруінің көптеген жағдайларына куә болдық, бұл жоғары пайыздық мөлшерлемелердің әсерін азайтуға көмектесті. Осылайша, ОПЕК әлемдік ұсыныстың маңызды факторы болып қала береді. Сондай - ақ, ОПЕК-тің ықпалы соңғы жылдары ОПЕК пен басқа да бірнеше ірі мұнай өндіруші елдер арасында «ОПЕК+» Альянсының құрылуымен артқанын атап өткен жөн. Әлемдік мұнай жеткізу нарығындағы ірі ойыншы бола отырып, Қазақстан ОПЕК + форматының бөлігі болып табылады, бұл біздің еліміздің шикі мұнай өндіруге квоталарға қатысты міндеттемелері бар екенін білдіреді.

Ұсынысқа әсер ететін тағы бір маңызды, бірақ сирек кездесетін фактор - Ресей мен Иран сияқты мұнайға бай елдердің қатысуымен жалғасып жатқан екі ірі әскери қақтығыс. Бұрын айтылғандай, әлемдік мұнай нарығы Ресей мұнайына қатысты санкцияларға бейімделіп үлгерді және қазіргі уақытта бұл фактор мұнай бағасына айтарлықтай әсер етпейтін сияқты. Алайда Израиль мен Иран арасындағы жағдай тез шиеленісіп, кейбір пікірлер Иранның мұнай нысандарына [шабуыл жасалуы мүмкін](#) деп болжайды. Мұндай сценарийдің ықтималдығы өте төмен, өйткені Израиль Премьер-Министрі ел тек [Иранның әскери инфрақұрылымына соққы беруді жоспарлап отыр](#) деп мәлімдейді. Дегенмен, бұл тәуекелді елемеуге болмайды, өйткені Таяу Шығыстағы геосаяси жағдай тез өзгеруде және мұндай сценарийдің шикі мұнай бағасына әсері айтарлықтай болуы мүмкін, бұл мұнай нарықтарындағы дүрбелеңге және 2022 жылдың наурызында болған жағдайға ұқсас бағаның айтарлықтай өсуіне әкелуі мүмкін.

U.S. Field Production of Crude Oil

DOWNLOAD

Thousand Barrels per Day

Дереккөз: eia.gov

Соңғы, бірақ кем дегенде, ұсынысқа қатысты: тақтатас мұнайын өндіру және фрекинг сияқты саладағы технологиялық революция мұнай бағасының он жыл бұрын төмендей бастауының негізгі себептерінің бірі болғанын ұмытпауымыз керек, Brent сортының мұнай бағасының түбі өте терең болды. бүгінгі деңгейлермен салыстырғанда. Жоғарыда келтірілген кестеден біз АҚШ-тың мұнай өндірісі 2015-2023 жылдар аралығында шамамен 50%-ға өскенін көреміз, бұл елді әлемдегі ең ірі мұнай өндіруші және мұнай импортынан тәуелсіз етті. АҚШ-тың ең ірі мұнай және мұнай сервистік компаниялары F3TKЖ-ға миллиардтаған доллар инвестициялауды жалғастыруда, жаһандық тепе-теңдік шеңберінде ұсынысқа айтарлықтай әсер етуі мүмкін жаңа технологиялық серпіліс мүмкіндігі әрқашан бар.

Экспорттаушы елдердегі мұнайдың шығынсыз бағасы

Мұнайдың шығынсыз бағасы ұлттық бюджетті теңестіру үшін қажетті мұнай бағасын білдіретін мұнай экспорттаушы елдер үшін маңызды көрсеткіш болып табылады. Бұл елдің қаржылық жағдайының мұнай сатудан түскен табысқа тәуелділігін (емес)

көрсетеді. Халықаралық Валюта Қоры [ХВҚ] дайындаған төмендегі кесте Қазақстан үшін фискалдык залалсыз баға Brent сортының ағымдағы және болжамды мұнай бағасынан едәуір жоғары екенін көрсетеді, бұл экономикалық тұрақтылық үшін проблемалар туғызады. Сондай-ақ Қазақстанның фискалдык залалсыздығы салыстырылатын елдермен салыстырғанда ең жоғары болып табылатынын атап өткен жөн.

Елдің мұнай бағасына тәуелділігі мәселесі ең жоғары мемлекеттік деңгейде танылды және Қазақстанның [2029 жылға дейінгі Ұлттық даму жоспарында](#) қаралды. Жоспарда соңғы онжылдықта қарыздың ЖІӨ-ге арақатынасының артуы және тиімді стратегияларды жүзеге асырудың өзектілігін көрсететін созылмалы мұнайдық емес бюджет тапшылығы сияқты мәселелер атап көрсетілген.

	Average				Projections	
	2000–2019	2020	2021	2022	2023	2024
FISCAL BREAKEVEN OIL PRICE¹						
Oil exporters						
Algeria	102.1	89.6	111.4	109.8	93.8	125.7
Azerbaijan	51.9	65.7	57.5	67.3	76.4	88.2
Bahrain	83.2	120.6	131.6	131.8	138.4	125.7
Iran	85.6	228.0	118.8	131.4	105.1	121.0
Iraq	71.7	57.1	54.2	68.5	80.4	93.8
Kazakhstan	...	192.1	183.5	95.3	109.3	123.5
Kuwait ²	...	64.2	87.6	81.5	81.0	83.5
Libya	71.7	141.7	52.2	64.4	65.9	66.0
Oman	69.1	86.4	76.7	55.4	57.2	58.1
Qatar	45.1	49.3	47.7	46.3	46.5	43.1
Saudi Arabia	80.4	76.3	83.6	88.1	93.3	96.2
Turkmenistan	...	38.2	28.9	31.5	34.2	35.8
United Arab Emirates	50.0	51.7	53.0	46.6	51.6	56.7

Дереккөз: ХВҚ

Бұл мәселені шешу үшін Қазақстан шығыстарды бақылау жөнінде қатаң шаралар қабылдау және экономикалық өсуге ықпал етпейтін шығыстарды қысқарту жолымен бюджет тиімділігін арттыруы қажет. Экономикалық өсуді және әлеуметтік қамсыздандыруды ынталандыратын негізгі секторларға арналған шығындарға басымдық беру ресурстарды тиімді бөлуді қамтамасыз ету үшін өте маңызды. Мемлекеттік шығындардың тиімділігін арттыру да өте маңызды. Мемлекеттік секторды реформалау арқылы үкіметтің қызметін оңтайландыру тиімділікті арттырып, шығындарды төмендетуі мүмкін. Цифрлық шешімдерді енгізу көрсетілетін қызметтердің сапасын жақсартып, бюрократиялық шығындарды қысқартуы мүмкін. Нәтижелерге негізделген бюджеттеуді енгізу жұмсалған әрбір теңгеден түсетін табысты барынша арттыра отырып, қаражатты мемлекеттік жұмсаудың тиімдірек болуын қамтамасыз ете алады.

Экономикалық базаны әртараптандыру - тағы бір негізгі стратегия. Технология, ауыл шаруашылығы және жаңартылатын энергия көздері сияқты мұнай емес секторларға (бірақ Қазақстанның мұнай-газ саласының инвестициялық тартымдылығына нұқсан келтірмей) Инвестицияларды көтермелеу мұнай кірістеріне тәуелділікті азайтып, баламалы табыс көздерін қамтамасыз етуі мүмкін. Шағын және орта бизнесті қолдау инновациялар мен жұмыс орындарын құруды ынталандыруы мүмкін, бұл теңдестірілген экономикалық құрылымға ықпал етеді.

Қазақстанның жаңа ұлттық даму жоспарын бекіту оң қадам болғанымен, оны іске асыру өте маңызды. Тиісті іске асырылмай, ол тек жоспар болып қалу қаупін тудырады және проблемалар өсе береді. Шешуші іс-қимыл жасай отырып, Қазақстан мұнай бағасына тәуелділікпен байланысты проблемаларды жақсы шеше алады және неғұрлым орнықты және әртараптандырылған экономикалық болашаққа ұмтыла алады.

Қорытынды

Біздің талдауымызды қорытындылай келе, жаңартылатын энергия көздері тұрақты түрде өсіп келе жатқанына қарамастан, шикі мұнай жаһандық энергетикалық қауіпсіздіктің маңызды құрамдас бөлігі болып қала беретіні анық. Мұнай нарығы геосаяси оқиғалардың, экономикалық саясаттың және технологиялық өзгерістердің күрделі өзара байланыстарының әсерінен қалыптасады және мұның бәрін стратегтер есте ұстауы керек. Бұл динамиканы түсіну өте маңызды, өйткені ол сұраныс пен ұсынысқа тікелей әсер етеді, мұнай бағасы мен экономикалық тұрақтылыққа әсер етеді. Сенімді көздерден алынған ақпаратқа сүйене отырып және бағаның ықтимал тұрақсыздығын біле отырып, мүдделі тараптар тәуекелдерді басқару және үнемі өзгеріп отыратын макроортада мүмкіндіктерді пайдалану бойынша негізделген шешімдер қабылдай алады.

«ЭНЕРГИЯ» аналитикалық орталығы

«ЭНЕРГИЯ» аналитикалық орталығы» ЖШС (ENERGY Insight & Analytics) [KAZENERGY қауымдастығы](#) мен [AppStream](#) IT-компаниясының бірлескен кәсіпорны болып табылады. Компания шешім қабылдаушыларға нарықтың жетекші ойыншылары туралы егжей-тегжейлі ақпаратпен неғұрлым маңызды салалық көрсеткіштерді талдауға және болжауға мүмкіндік бере отырып, Қазақстанның мұнай, газ және электр энергетикасы салалары үшін деректердің, аналитикалық ақпараттың және ұсынымдардың басым көзі болуға ұмтылады. Energy Insight & Analytics қызметі дәйекті кезеңдері бар аналитиканың бүкіл циклін қамтиды: сипаттамалық, диагностикалық, болжамдық және ұйғарушы аналитика.

Energy Insight & Analytics-тің негізгі құралы мен өнімі - бұл өзіндік бағдарламалық жасақтамасы - ашық бастапқы бағдарламалық жасақтама ретінде бағдарламалық жасақтама ретінде пайдаланудың нақты жағдайлары үшін деректерді анықтауға, оқшаулауға, пішімдеуге және тиімді ұсынуға арналған [EXia аналитикалық платформасы](#).